

CENTRUM MEDYCZNE
KSZTAŁCENIA
PODYPLOMOWEGO

Program specjalizacji w dziedzinie

PSYCHIATRII

dla lekarzy posiadających specjalizację I stopnia w dziedzinie psychiatrii

(obowiązuje lekarzy, którzy rozpoczęli szkolenie specjalizacyjne w wyniku
postępowania kwalifikacyjnego - wiosna 2023 r.)

Zatwierdzam
z upoważnienia Ministra Zdrowia
Piotr Bromber
Podsekretarz Stanu
/dokument podpisany elektronicznie/

Warszawa 2023

Program specjalizacji opracował zespół ekspertów w składzie:

1. Prof. dr hab. n. med. Piotr Gałęcki - konsultant Krajowy w dziedzinie psychiatrii;
2. Prof. dr hab. n. med. Marcin Wojnar- przedstawiciel Konsultanta Krajowego;
3. Dr hab. Anna Mosiołek - przedstawicielka Konsultanta Krajowego;
4. Dr hab. Beata Galińska-Skok - przedstawicielka Konsultanta Krajowego;
5. Prof. Dr hab. n. med. Agata Szulc -przedstawicielka Konsultanta Krajowego;
6. Prof. dr hab. n. med. Jerzy Samochowiec - przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego;
7. Prof. dr hab. n. med. Napoleon Waszkiewicz - przedstawiciel Naczelnej Rady Lekarskiej;
8. Dr hab. n. med. Michał Lew- Starowicz, prof. CMKP - przedstawiciel Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego;
9. Lek. Mateusz Kowalczyk- przedstawiciel Naczelnej Rady Lekarskiej odbywający szkolenie specjalizacyjne.

I. CELE SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

1. Uzyskane kompetencje zawodowe

Celem szkolenia specjalizacyjnego jest uzyskanie szczególnych kwalifikacji w dziedzinie psychiatrii umożliwiających zgodnie ze współczesną wiedzą medyczną:

- 1) samodzielne rozwiązywanie wszelkich problemów klinicznych (diagnostycznych, leczniczych, orzecznich) związanych z udzielaniem pomocy psychiatrycznej (poradnictwo, konsultacje, leczenie, rehabilitacja) chorym w różnych warunkach klinicznych i organizacyjnych (środowisko chorego, ambulatorium, szpital, pomoc doraźna, instytucje opiekuńcze) – w ramach publicznej i niepublicznej opieki zdrowotnej oraz indywidualnej i grupowej praktyki specjalistycznej;
- 2) podejmowanie inicjatyw na rzecz zdrowia psychicznego i chorych psychicznie (m.in. prowadzenie promocji zdrowia i zdrowych wzorów zachowania, profilaktyki chorób i zaburzeń psychicznych, pracy z rodziną, grupami samopomocowymi, organizowanie systemu oparcia społecznego);

- 3) kierowanie oddziałem, centrum zdrowia psychicznego, placówką dziennej lub ambulatoryjnej opieki psychiatrycznej, ośrodkiem lub inną placówką psychiatryczną oraz zespołami osób rozwiązujących problemy z zakresu zdrowia psychicznego w ramach tych i innych instytucji;
- 4) kierowanie szkoleniem specjalizacyjnym innych lekarzy w dziedzinie psychiatrii;
- 5) szkolenie innych pracowników medycznych;
- 6) wydawanie specjalistycznych opinii i orzeczeń lekarskich.

2. Uzyskane kompetencje społeczne

Lekarz w czasie szkolenia specjalizacyjnego kształtuje i rozwija postawę etyczną oraz doskonali kompetencje społeczne, a w szczególności:

- 1) kierowanie się w swoich działaniach nadrzędną zasadą dobra chorego;
- 2) respektowanie społecznie akceptowanego systemu wartości oraz zasad deontologicznych;
- 3) umiejętność podejmowania decyzji oraz gotowość wzięcia odpowiedzialności za postępowanie swoje i powierzonego sobie zespołu;
- 4) umiejętność właściwej organizacji pracy własnej i harmonijnej współpracy w zespole;
- 5) umiejętność nawiązywania relacji z pacjentem oraz rodziną i opiekunem pacjenta, z poszanowaniem godności osobistej oraz różnicowania kulturowego, etnicznego i społecznego;
- 6) znajomość psychologicznych uwarunkowań relacji lekarz – pacjent;
- 7) umiejętność przekazywania informacji o stanie zdrowia, rokowaniach i postępowaniu diagnostyczno-terapeutycznym.

II. WYMAGANA WIEDZA

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychiatrii wykaże się przedstawioną poniżej wiedzą:

- 1) podstawy neuroanatomii, neurochemii, neurofizjologii, psychofarmakologii, genetyki, epidemiologii, psychologii;
- 2) podstawy neurologii;
- 3) psychopatologia (symptomatologia, syndromologia, nozologia) i klasyfikacja zaburzeń psychicznych;

- 4) etiopatogeneza zaburzeń psychicznych: czynniki biologiczne, czynniki psychologiczne (osobowość, jej rozwój i mechanizmy obronne, stres, radzenie sobie, procesy poznawcze i uczenie się), czynniki społeczno-kulturowe (role społeczne, procesy naznaczania, systemy oparcia, kompetencja i przystosowanie społeczne, instytucje i instytucjonalizm psychiatryczny, kultura i subkultury) i czynniki rodzinne, wskaźniki epidemiologiczne oraz ich uwarunkowania i dynamika;
- 5) zasady diagnostyki psychiatrycznej (zasady badania i opisu stanu psychicznego oraz rozpoznawania i różnicowania zaburzeń psychicznych), wybór i interpretacja badań diagnostycznych (w tym z zakresu elektroencefalografii i neuroradiologii), podstawy diagnostyki psychologicznej;
- 6) terapia i rehabilitacja zaburzeń psychicznych (zasady leczenia kompleksowego, ustalania wskazań i przeciwwskazań oraz sposobu zastosowania i oceny skuteczności różnych metod postępowania terapeutycznego);
- 7) farmakoterapia i inne metody leczenia biologicznego zaburzeń psychicznych (szczegółowa znajomość właściwości i mechanizmów działania leków psychotropowych, wskazań i przeciwwskazań, objawów niepożądanych, zasad wyboru i stosowania, interakcji);
- 8) psychoterapia (podstawy znajomości modalności i technik psychoterapeutycznych oraz zasad ich wyboru, zasady formułowania celów oraz ustalania wskazań, przeciwwskazań i zasad stosowania terapii w kontekście indywidualnym, grupowym, rodzinnym);
- 9) terapie społeczne (treningi umiejętności społecznych chorych, interwencje społeczne, opieka i terapie środowiskowe, systemy oparcia społecznego oraz metody ich wzmacniania i modyfikacji, środowiska lecznicze);
- 10) psychiatria środowiskowa (idea, formy organizacyjne, programy opieki środowiskowej, praktyka działań promocyjnych, edukacyjnych i konsultacyjnych wobec społeczności lokalnych);
- 11) podstawy psychiatrii wieku podeszłego (etiopatogeneza, psychopatologia, diagnostyka i postępowanie terapeutyczne);
- 12) opiniowanie psychiatryczne w postępowaniu karnym, cywilnym, rodzinnym oraz w sprawach o wykroczenia i w sprawach nieletnich (znajomość przepisów prawnych i zasad orzekania), opiniowanie w sprawach rentowych

- i odszkodowawczych, opiniowanie w sprawach przyjęcia bez zgody do szpitala psychiatrycznego;
- 13) zasady organizacji leczenia psychiatrycznego w Polsce;
 - 14) ustawodawstwo psychiatryczne w Polsce – ustawa o ochronie zdrowia psychicznego, inne akty prawne w zakresie niezbędnym do udzielania świadczeń zdrowotnych (ustawy, rozporządzenia, instrukcje, regulaminy, zarządzenia, procedury);
 - 15) zasady i normy etyczne w postępowaniu lekarza psychiatry, zgodnie z Kodeksem Etyki Lekarskiej;
 - 16) historia psychiatrii oraz podstawowe kierunki i tendencje rozwojowe w psychiatrii współczesnej.

III. WYMAGANE UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNE

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychiatrii wykaże się umiejętnością:

- 1) przeprowadzenia badania psychiatrycznego i sporządzenia opisu stanu psychicznego osoby badanej (z uwzględnieniem historii życia i aktualnej sytuacji życiowej);
- 2) badania stanu somatycznego, w tym badania neurologicznego, zbierania wywiadów z wykorzystaniem różnych źródeł, krytycznej oceny ich rzetelności oraz znaczenia w rozpoznaniu i leczeniu;
- 3) wykorzystania i oceny standaryzowanych inwentarzy i skal klinicznych;
- 4) ustalania rozpoznania i przeprowadzania różnicowania;
- 5) właściwego wyboru i uzasadnienia wskazań do wykonania badań diagnostycznych i konsultacji oraz ich oceny i interpretacji, w tym wstępnej oceny i interpretacji wyników badań neurofizjologicznych i neuroobrazowych;
- 6) przygotowania optymalnego (kompleksowego i zindywidualizowanego) planu leczenia;
- 7) prawidłowego prowadzenia farmakoterapii i innych metod terapii biologicznej, w tym kwalifikacji i przygotowania do zabiegów elektrowstrząsowych;
- 8) nawiązania kontaktu terapeutycznego, dostrzegania własnych emocji oraz procesów emocjonalnych i interpersonalnych oddziałujących w kontakcie indywidualnym i w psychoterapii, prowadzenia interwencji kryzysowej, oceny

- kompetencji społecznej chorego i zasobów oparcia społecznego oraz ich wzmacniania w czasie leczenia i rehabilitacji;
- 9) współdziałania w zakresie diagnostyki i leczenia z konsultantami z zakresu innych dziedzin medycyny oraz udzielania konsultacji dla lekarzy innych specjalności;
 - 10) współpracy w wielospecjalistycznym zespole terapeutycznym i kierowania nim (psycholodzy, psychoterapeuci, pielęgniarki, pracownicy socjalni, terapeuci/asystenci środowiskowi, asystenci zdrowienia, koordynatorzy opieki, terapeuci zajęciowi i inni);
 - 11) współpracy z grupami i organizacjami samopomocowymi;
 - 12) orzekania o potrzebie rehabilitacji leczniczej, czasowej niezdolności do pracy, uszczerbku na zdrowiu, wydawania orzeczeń lekarskich o stanie zdrowia;
 - 13) opracowania opinii sądowno-psychiatrycznych ambulatoryjnych i po obserwacji szpitalnej, w sprawach karnych (w tym dotyczących środków zabezpieczających), w sprawach cywilnych, w sprawach rodzinnych i nieletnich, w sprawach związanych z ustawą o ochronie zdrowia psychicznego;
 - 14) aktualizacji wiedzy zawodowej w oparciu o publikacje naukowe.

IV. FORMY I METODY SZKOLENIA

A – Kursy specjalizacyjne

Uwaga: Lekarz uzyska zaliczenie tylko tych kursów, które zostały wpisane na prowadzoną przez CMKP listę kursów specjalizacyjnych, publikowaną corocznie na stronie internetowej CMKP: www.cmkp.edu.pl.

Czas trwania kursów jest określony w dniach i godzinach dydaktycznych, przy czym 1 godzina dydaktyczna = 45 minut. Łączny czas trwania poszczególnych zajęć dydaktycznych w trakcie jednego dnia kursu nie może przekraczać 8 godzin dydaktycznych.

Wybrane kursy specjalizacyjne mogą być realizowane w formie e-learningowej.

Kursy specjalizacyjne objęte programem specjalizacji są realizowane w dni robocze.

1. Kurs wprowadzający: „Wprowadzenie do specjalizacji w dziedzinie psychiatrii”

Cel kursu:

przedstawienie podstawowej problematyki dotyczącej specyfiki psychiatrii.

Zakres wiedzy:

- 1) wprowadzenie w problematykę, cele i obszar działania psychiatrii;
- 2) zadania, kompetencje i oczekiwane wyniki szkolenia lekarza specjalisty w dziedzinie psychiatrii;
- 3) badanie stanu zdrowia psychicznego, zasady diagnostyki zaburzeń psychicznych, psychopatologia, syndromologia i klasyfikacja zaburzeń psychicznych;
- 4) wprowadzenie do diagnostyki zaburzeń psychicznych (zaburzenia psychotyczne, zaburzenia nastroju, zaburzenia lękowe i obsesyjno-kompulsywne, zaburzenia neurorozwojowe, zaburzenia spowodowane używaniem substancji psychoaktywnych, zaburzenia jedzenia, zaburzenia kontroli impulsów itd.);
- 5) podstawy onkologii,
- 6) podstawy farmakoekonomiki;
- 7) podstawy farmakoterapii zaburzeń psychicznych;
- 8) podstawy dobrej praktyki lekarskiej, w tym zasady praktyki opartej na rzetelnych i aktualnych publikacjach;
- 9) ustawa o ochronie zdrowia psychicznego;
- 10) organizacja i finansowanie psychiatrycznej opieki zdrowotnej;
- 11) formalnoprawne podstawy doskonalenia zawodowego lekarzy;
- 12) zagadnienia bezpieczeństwa w opiece zdrowotnej dotyczące bezpieczeństwa pacjentów i lekarzy.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin dydaktycznych), w pierwszym roku odbywania szkolenia specjalizacyjnego.

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

2. Kurs: „Psychiatria sądowa i opiniowanie sądowo-psychiatryczne”

Cel kursu:

przedstawienie problematyki dotyczącej unormowań prawnych dotyczących pogranicza prawa i psychiatrii.

Zakres wiedzy:

- 1) przepisy stanowiące podstawę prawną opiniowania sądowo-psychiatrycznego w sprawach karnych, cywilnych, rodzinnych i w sprawach nieletnich;
- 2) zasady orzekania w różnych zaburzeniach psychicznych;
- 3) rola biegłego psychiatry;
- 4) zasady sporządzania poprawnych formalnie i merytorycznie opinii sądowo-psychiatrycznych ambulatoryjnych i po obserwacji szpitalnej.

Kurs obejmuje:

- 1) 40 godzin wykładów obejmujących wiedzę z zakresu podstaw i zasad orzecznictwa sądowo-psychiatrycznego;
- 2) 40 godzin ćwiczeń poświęconych praktycznej umiejętności formułowania i pisania opinii sądowo-psychiatrycznych.

Czas trwania kursu: 10 dni (80 godzin), zalecany po drugim roku szkolenia specjalizacyjnego.

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

3. Kurs: “Psychiatria środowiskowa i rehabilitacja psychiatryczna”

Cel kursu:

przedstawienie roli i specyfiki opieki środowiskowej i rehabilitacji w psychiatrii.

Zakres wiedzy:

- 1) podstawowe zagadnienia z zakresu środowiskowego modelu leczenia, w tym założenia, organizacja, programy w oparciu o zalecaną literaturę. Forma zajęć- seminaria/warsztaty interaktywne;
- 2) bio-psycho społeczny model rozumienia zaburzeń psychicznych, społeczny kontekst choroby i chorowania;

- 3) leczenie i rehabilitacja w środowisku, ze szczególnym uwzględnieniem systemowego rozumienia kryzysu psychotycznego; psychoedukacja rodzin i pacjentów;
- 4) paradygmat zdrowienia w psychiatrii– sposoby wspierania procesu zdrowienia w środowisku;
- 5) programy interwencji społecznych, zasady i sposoby interweniowania w programach środowiskowych, międzysektorowość – sieć instytucji i ich specyfika, znaczenie „wsparcia psychologicznego” w sytuacjach kryzysowych.
- 6) kompleksowość i ciągłość opieki w środowisku – znaczenie relacji terapeutycznej i integracji oddziaływań środowiskowych;
- 7) psychiatria środowiskowa w odniesieniu do różnych zaburzeń (zaburzenia osobowości, nerwice, psychozy, uzależnienia);
- 8) psychiatria środowiskowa a Centrum Zdrowia Psychicznego, system wsparcia i integracja zawodowa jako cel Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego, programy mieszkaniowe, piętno i jego pokonywanie, nowa rola pacjentów – eksperci i asystenci zdrowienia.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin dydaktycznych).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

4. Kurs: “Wybrane zagadnienia z zakresu psychiatrii klinicznej”

Cel kursu:

przedstawienie wybranych najistotniejszych aspektów klinicznych w psychiatrii.

Zakres wiedzy:

A. PSYCHOGERIATRIA

- 1) problemy medyczne związane ze starzeniem się organizmu, fizjologia i patologia starzenia się mózgu;
- 2) znajomość podstawowych narzędzi do oceny przesiewowej funkcji poznawczych;
- 3) najczęściej występujące zaburzenia psychiczne w wieku podeszłym;
- 4) etiologia, patologia, diagnostyka i leczenie otępień;

- 5) inne zaburzenia psychiczne, szczególnie zaburzenia świadomości i zaburzenia afektywne;
- 6) zaburzenia psychiczne towarzyszące schorzeniom somatycznym w wieku podeszłym;
- 7) zasady farmakoterapii w wieku podeszłym, w tym interakcje lekowe.

B. UZALEŻNIENIA

- 1) charakterystyka substancji psychoaktywnych, ich wpływ na organizm i zachowanie człowieka; zachowania nałogowe;
- 2) konsekwencje zdrowotne używania substancji psychoaktywnych;
- 3) neurobiologiczne, psychologiczne i społeczne mechanizmy uzależnień – przegląd teorii i modeli;
- 4) zespoły zaburzeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i tzw. nałogów behawioralnych;
- 5) diagnozowanie zaburzeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych;
- 6) leczenie farmakologiczne uzależnień;
- 7) metody psychologiczne w terapii uzależnień;
- 8) społeczność terapeutyczna, redukcja szkód, rehabilitacja osób uzależnionych;
- 9) specyfika i leczenie osób z podwójną diagnozą;
- 10) organizacja opieki terapeutycznej dla osób uzależnionych.

C. SEKSUOLOGIA

- 1) seksualność człowieka – podstawowe pojęcia i uwarunkowania;
- 2) psychofizjologia reaktywności seksualnej;
- 3) dysfunkcje seksualne i inne zaburzenia utrudniające podejmowanie aktywności seksualnej;
- 4) niezgodność płci;
- 5) parafilie i zaburzenia parafiliczne;
- 6) wpływ zaburzeń psychicznych i ich leczenia na zdrowie seksualne;
- 7) rozmowa z pacjentem na temat zdrowia i problemów seksualnych;
- 8) podstawy profilaktyki i terapii w zaburzeniach seksualnych i innych problemach związanych ze zdrowiem seksualnym.

D. NEUROLOGIA

- 1) podstawowe zespoły neurologiczne;
- 2) padaczka;

- 3) udary mózgu;
- 4) guzy mózgu;
- 5) choroby układu pozapiramidowego;
- 6) infekcje ośrodkowego układu nerwowego;
- 7) uszkodzenie obwodowego układu nerwowego;
- 8) bóle głowy – różnicowanie, diagnostyka, leczenie.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin dydaktycznych).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

5. Kurs: „Wprowadzenie do psychoterapii”

Cel kursu:

przedstawienie kluczowych aspektów prowadzenia psychoterapii w aspekcie leczenia zaburzeń psychicznych.

Zakres wiedzy:

- 1) podstawowe informacje o głównych podejściach teoretycznych i o stosownej literaturze – wykład;
- 2) podstawowe zasady nawiązywania kontaktu i dialogu (rozumienie komunikatów werbalnych i niewerbalnych, sposoby interweniowania, dialog motywujący) – wykład i seminarium;
- 3) zasady konstruowania hipotez interpretacyjnych w oparciu o monolog i zachowanie pacjenta – wykład;
- 4) zasady nawiązywania kontaktu i interweniowania w dialogu, w psychoterapii indywidualnej i grupowej, spotkaniu rodziny – ćwiczenia w grupach liczących 10-15 osób;
- 5) specyfika psychoterapii w różnych zaburzeniach (zaburzenia lękowe, zaburzenia osobowości, psychozy, uzależnienia itp.) – wykład;
- 6) proces psychoterapeutyczny – kontrakt, ocena zjawisk (relacji, oporu, przeniesienia itp.), zasady kończenia psychoterapii.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin dydaktycznych).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

6. Kurs: „Orzecznictwo lekarskie”

Cel kursu:

nabycie przez lekarzy wiedzy teoretycznej i praktycznej na temat prawidłowego formułowania opinii bądź orzeczeń oceniających stan zdrowia pacjenta.

Zakres wiedzy:

- 1) podstawowe zasady systemu ochrony zdrowia w Polsce, w tym regulacje dotyczące zawodów medycznych;
- 2) system zabezpieczenia społecznego w razie choroby i jej następstw realizowany w ramach: powszechnego ubezpieczenia społecznego pracowników, osób pracujących na własny rachunek i rolników, zaopatrzenia społecznego, pomocy społecznej oraz systemu wspierania osób niepełnosprawnych i pracodawców;
- 3) zasady orzecznictwa lekarskiego, zasady sporządzania orzeczeń, a także podstawowe zasady i cele badania stanu zdrowia dla celów orzeczniczych;
- 4) specyfika wzajemnej relacji między osobą badaną a lekarzem orzecznikiem;
- 5) zasady prawidłowego prowadzenia dokumentacji medycznej i odpowiedzialność za prowadzenie jej niezgodnie z prawem;
- 6) zasady odpowiedzialności prawnej lekarza (cywilnej, karnej i zawodowej), umiejętność porównania, rodzaje ubezpieczeń medycznych;
- 7) zakres odpowiedzialności lekarzy oraz podmiotów leczniczych. Podstawy prawa pracy;
- 8) pojęcie błędu medycznego, najczęstsze przyczyny błędów medycznych i zasady opiniowania w takich przypadkach;
- 9) istota, podział oraz zasady opiniowania sądowno-lekarskiego dotyczące: zdolności do udziału w czynnościach procesowych, uszczerbku na zdrowiu;
- 10) najważniejsze dziedziny, w których opiniowanie lekarskie jest konieczne i niezbędne. Odrębności opiniowania m.in. na potrzeby psychiatrii, prawa pracy, ubezpieczycieli komercyjnych;

11) znaczenie i zasady rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

7. Kurs: „Profilaktyka i promocja zdrowia”

Cel kursu:

nabycie przez lekarzy wiedzy teoretycznej i praktycznej na temat aktualnych reguł prowadzenia profilaktyki chorób/problemów zdrowotnych oraz promocji zdrowia – zarówno w odniesieniu do jednostek (pacjentów) jak też społeczności, również zawodowej. Założeniem kursu jest też kształtowanie kompetencji społecznych, w tym promowanie autorefleksji i krytycznego myślenia oraz rozwijania współpracy na rzecz zdrowia. Ponadto kurs dąży do kształtowania postaw etycznych, promowania „pro-profilaktycznej” kultury pracy w sektorze zdrowia, a także stałego samokształcenia lekarzy w celu poszerzania oraz pogłębiania wiedzy i umiejętności związanych z profilaktyką oraz promocją zdrowia.

Zakres wiedzy:

Część I: Naukowe i etyczne podstawy profilaktyki oraz promocji zdrowia:

- 1) modele zdrowia, determinanty zdrowia i ich nowoczesna kwantyfikacja, piramida wpływu na zdrowie (wg Freiden 2015);
- 2) gradient zdrowia w populacji, przyczyny i tzw. przyczyny przyczyn, w tym polityki publiczne, podejścia do przeciwdziałania nierównościom/ niesprawiedliwościom w zdrowiu, w tym tzw. *group-gap-gradient*, proporcjonalny uniwersalizm;
- 3) podstawowe definicje i cele profilaktyki chorób oraz promocji zdrowia, w tym promocji zdrowia wg Karty Ottawskiej (WHO 1986), podobieństwa i różnice;
- 4) interpretacje, podejścia i strategie profilaktyki:
 - a) indywidualna w ramach opieki medycznej, w tym medycyna stylu życia, populacyjna w działaniach zdrowia publicznego,
 - b) *primordial*, pierwotna, wtórna, trzeciorzędowa, czwartorzędowa – zastosowania,

- c) wysokiego ryzyka, populacyjna – zastosowania,
 - d) uniwersalna, selektywna, wskazująca – zastosowania,
 - e) inne podejścia i strategie profilaktyki – zastosowania;
- 5) interpretacje, podejścia i strategie promocji zdrowia:
- a) podejście WHO, w tym siedliskowe, zastosowania, m.in. szpitale i placówki medyczne promujące zdrowie (w tym promocja zdrowia na rzecz pracowników ochrony zdrowia), szkoły promujące zdrowie, zdrowie miasta,
 - b) inne podejścia i strategie promocji zdrowia stosowane w podmiotach leczniczych:
 - cztery obszary aktywności lekarza w promocji zdrowia (wg Beattie 1991),
 - podejścia medyczne, behawioralne, edukacyjne, skoncentrowane na kliencie/upodmiotowienie, zmiana społeczna (wg Ewles, Simnett 2003),
 - udział lekarzy w przeciwdziałaniu nierównościom/niesprawiedliwościom w zdrowiu,
 - rola postaw lekarza w kształtowaniu prozdrowotnych zachowań pacjenta;
- 6) działalność zgodna z zasadami *Evidence Based Practice (policy/public health/disease prevention/health promotion/health education)*, wykorzystanie baz dobrych praktyk;
- 7) zasady etyczne w działalności profilaktycznej oraz w promocji zdrowia, działania niepożądane działalności profilaktycznej/promocji zdrowia;
- 8) aktualne i pożądane: struktura i organizacja działalności profilaktycznej oraz promocji zdrowia, kompetencje pracowników, aspekty ekonomiczne.

Cześć II: Ogólna charakterystyka i skuteczność wybranych metod działania w profilaktyce chorób oraz w promocji zdrowia:

- 1) cykl życia programu szczepień, wątpliwości wobec szczepionek (*vaccine hesitancy*), modele uwarunkowań *hesitancy*, w tym 3C, 4C, 5C, podejście WHO do przeciwdziałania zjawisku *hesitancy* i zwiększania wyszczepialności (aktualnie w oparciu o model COM-B);
- 2) masowe (zorganizowane) badania przesiewowe, różnice w stosunku do badań diagnostycznych, kryteria wdrożenia, działania niepożądane, bilans korzyści i strat;
- 3) edukacja zdrowotna, edukacja pacjenta, poradnictwo, *coaching*, podobieństwa i różnice, zasady postępowania;

- 4) komunikowanie o zdrowiu za pośrednictwem starych i nowych mediów, możliwości i ograniczenia, cechy poprawnej informacji o zdrowiu, infodemia, profilaktyka piątego rzędu, komunikowanie ryzyka w sytuacjach kryzysowych;
- 5) praca ze społecznością lokalną, w tym organizacja/mobilizacja społeczności, procesy, zasady, metody postępowania, *social prescribing*;
- 6) zdrowie we wszystkich politykach (*Health in All Policies*), metody postępowania, w tym rzecznictwo zdrowotne, ocena wpływu na zdrowie (*Health Impact Assessment*);
- 7) programy zdrowotne jako narzędzie realizacji populacyjnej profilaktyki chorób i promocji zdrowia, ocena potrzeb zdrowotnych, schematy planowania, teorie zmiany zachowań, monitorowanie i ewaluacja programów;
- 8) przywództwo w sektorze zdrowia;
- 9) inne aktualne i ważne metody działania (np. interwencje nefarmaceutyczne w stosunku do COVID-19).

Część III: Zastosowania profilaktyki oraz promocji zdrowia (w tym rekomendacje, działania, metody, narzędzia, materiały, etc.) **do praktycznej kontroli chorób/ problemów zdrowotnych** (tj. do zmniejszania zapadalności, chorobowości i umieralności do poziomu, który jest w danym kontekście (czasu, miejsca, warunków) możliwy do zaakceptowania przy użyciu metod zapobiegawczych i leczniczych):

- 1) zalecenia żywieniowe, poprawa żywienia, minimalna interwencja w otyłości;
- 2) zalecenia nt. poziomu aktywności fizycznej wg WHO, zwiększanie aktywności fizycznej;
- 3) promocja zdrowia psychicznego, zapobieganie samobójstwom;
- 4) przeciwdziałanie paleniu tytoniu, w tym strategia minimalnej interwencji antytytoniowej, redukcja szkód;
- 5) przeciwdziałanie używaniu substancji psychoaktywnych, w tym strategia redukcji szkód oraz uzależnieniom behawioralnym;
- 6) zapobieganie upadkom osób starszych;
- 7) inne aktualne zalecenia prozdrowotne w kontekście czynników ryzyka chorób bądź konkretnych chorób/problemów zdrowotnych (np. zanieczyszczenie powietrza, zmiana klimatu, model diety planetarnej, *One Health*);
- 8) zasady zarządzania epidemiami chorób zakaźnych, organizacja i funkcjonowanie opieki zdrowotnej, wnioski z pandemii COVID-19.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

8. Kurs atestacyjny (podsumowujący) "Psychiatria"

Przed przystąpieniem do realizacji programu kursu atestacyjnego organizator kursu jest zobowiązany do przeprowadzenia kolokwium sprawdzającego wiedzę nabytą w trakcie szkolenia specjalizacyjnego. Zakres wiedzy obejmuje kursy specjalizacyjne i staże zrealizowane w ramach całego szkolenia specjalizacyjnego.

Cel kursu:

podsumowanie całościowej niezbędnej wiedzy dotyczącej diagnozy, leczenia i profilaktyki w psychiatrii.

Zakres wiedzy:

- 1) rozpoznawanie i leczenie zaburzeń nastroju;
- 2) rozpoznawanie i leczenie psychoz;
- 3) rozpoznawanie i leczenie zaburzeń nerwicowych, związanych ze stresem i pod postacią somatyczną;
- 4) rozpoznawanie i leczenie zaburzeń związanych z organicznymi zmianami mózgu;
- 5) rozpoznawanie i leczenie uzależnień;
- 6) rozpoznawanie i leczenie zaburzeń osobowości;
- 7) rozpoznawanie i leczenie zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży;
- 8) rozpoznawanie i leczenie innych zaburzeń psychicznych.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin dydaktycznych), w ostatnim roku odbywania szkolenia specjalizacyjnego przed przystąpieniem do PES.

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

B – Staże kierunkowe

Lekarz jest zobowiązany do odbycia niżej wymienionych staży. Czas trwania stażu podany jest w tygodniach i dniach roboczych w wymiarze czasu pracy 7 godzin 35 minut dziennie. Staż należy przedłużyć o każdy dzień nieobecności, w tym również o dni ustawowo wolne od pracy w danym roku.

1. Staż podstawowy w zakresie psychiatrii

Cel stażu:

nabycie umiejętności niezbędnych w kontakcie z pacjentem z zaburzeniami psychicznymi oraz poznanie specyfiki zagadnień klinicznych występujących w większych szpitalach psychiatrycznych oraz ich znaczenia dla środowiska społecznego szpitala i społeczności lokalnej, zasad współdziałania z placówkami środowiskowymi oraz zagadnień prawnych, organizacyjnych i orzeczniczych w praktyce klinicznej.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) etiopatogeneza, psychopatologia (symptomatologia, syndromologia, nozologia) i klasyfikacja zaburzeń psychicznych;
- 2) zasady diagnostyki psychiatrycznej i podstawy diagnostyki psychologicznej;
- 3) terapia i rehabilitacja zaburzeń psychicznych, farmakoterapia, psychoterapia i terapia społeczna;
- 4) zasady organizacji leczenia psychiatrycznego w Polsce;
- 5) regulacje prawne dotyczące badania, hospitalizacji i leczenia;
- 6) zasady i normy etyczne w postępowaniu lekarza psychiatry.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) przeprowadzenie badania psychiatrycznego chorego i sporządzenie opisu jego stanu psychicznego z uwzględnieniem wywiadów i standaryzowanych skal klinicznych;
- 2) ustalanie rozpoznania i przeprowadzanie różnicowania;
- 3) wybór, ocena i interpretacja badań diagnostycznych oraz konsultacji;
- 4) przygotowanie optymalnego planu leczenia;
- 5) nawiązanie kontaktu terapeutycznego;
- 6) ocena przystosowania społecznego chorego;
- 7) postępowanie bez zgody chorego;

- 8) przeprowadzenie badania psychiatrycznego chorego i sporządzenie opisu jego stanu psychicznego z uwzględnieniem wywiadów i standaryzowanych skal klinicznych;
- 9) ustalanie rozpoznania i przeprowadzanie różnicowania;
- 10) wybór, ocena i interpretacja badań diagnostycznych oraz konsultacji;
- 11) przygotowanie optymalnego planu leczenia;
- 12) nawiązanie kontaktu terapeutycznego;
- 13) ocena przystosowania społecznego chorego;
- 14) postępowanie bez zgody chorego;
- 15) współdziałanie w przygotowaniu i przeprowadzeniu zabiegów elektrowstrząsowych;
- 16) zapoznanie się z procesem przygotowania:
 - a) opinii w sprawie zasadności przyjęcia bez zgody do szpitala psychiatrycznego,
 - b) opinii sądowno-psychiatrycznych w sprawach karnych,
 - c) opinii sądowno-psychiatrycznych w sprawach cywilnych;
- 17) prowadzenie konsultacji psychiatrycznych dla innych lekarzy;
- 18) prowadzenie pacjentów leczonych klozapiną;
- 19) prowadzenie pacjentów leczonych litem;
- 20) zastosowanie środków przymusu bezpośredniego zgodnie z UoOZP (ustawa o ochronie zdrowia psychicznego).

Forma zaliczenia stażu (u kierownika specjalizacji):

- 1) złożenie kolokwium I z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu:
 - a) psychopatologia ogólna i szczegółowa,
 - b) diagnostyka i klasyfikacja zaburzeń psychicznych,
 - c) farmakoterapia i inne metody leczenia biologicznego,
 - d) podstawy psychoterapii i socjoterapii,
 - e) ustawodawstwo psychiatryczne;
- 2) złożenie kolokwium II z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu:
 - a) aktualne kierunki i historyczne tradycje psychiatrii,
 - b) teoretyczne i metodologiczne podstawy psychiatrii,
 - c) podstawy nauk o układzie nerwowym (neurologia kliniczna, neurofizjologia, neuroanatomia),
 - d) psychiatria dzieci i młodzieży;

- 3) złożenie kolokwium III z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu:
 - a) psychoterapia,
 - b) terapie społeczne,
 - c) psychiatria środowiskowa;
- 4) złożenie kolokwium IV z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu:
 - a) diagnostyka i leczenie zaburzeń nerwicowych,
 - b) zasady prowadzenia psychoterapii,
 - c) orzecznictwo o niezdolności do pracy w zaburzeniach psychicznych,
 - d) organizacja leczenia,
 - e) prawo medyczne,
 - f) psychiatria konsultacyjna;
- 5) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika specjalizacji wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 37 tygodni (185 dni roboczych), w tym 17 tygodni (85 dni roboczych) w pierwszym roku szkolenia tylko oddział ogólnopsychiatryczny.

Miejsce stażu: jednostka posiadająca akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychiatrii – oddział ogólnopsychiatryczny, poradnia zdrowia psychicznego (PZP), zespół leczenia środowiskowego (ZLŚ), oddział dzienny lub centrum zdrowia psychicznego (CZP).

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: oddział ogólnopsychiatryczny będący miejscem realizacji stażu podstawowego.

2. Staż kierunkowy w zakresie chorób wewnętrznych

Cel stażu:

nabycie niezbędnych umiejętności dotyczących diagnozy i badania pacjentów z chorobami z zakresu chorób wewnętrznych.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) najczęściej spotykane jednostki chorobowe z zakresu chorób wewnętrznych
- 2) zasady diagnostyki najczęstszych jednostek chorobowych z zakresu chorób wewnętrznych;

- 3) znajomość wskazań oraz zasad interpretacji wyników badań laboratoryjnych oraz badań pomocniczych wykorzystywanych w diagnostyce chorób;
- 4) zasady leczenia najczęstszych jednostek chorobowych z zakresu chorób wewnętrznych
- 5) regulacje prawne dotyczące badania, hospitalizacji i leczenia.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) przeprowadzenie badania internistycznego chorego i sporządzenie opisu jego stanu somatycznego;
- 2) ustalanie rozpoznania i przeprowadzanie różnicowania;
- 3) wybór, ocena i interpretacja badań diagnostycznych oraz konsultacji;
- 4) przygotowanie optymalnego planu leczenia;
- 5) postępowanie bez zgody chorego.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika specjalizacji):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika specjalizacji wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 6 tygodni (30 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka posiadająca akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie chorób wewnętrznych lub ww. stażu – oddział chorób wewnętrznych – zalecany I rok szkolenia.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: w miejscu odbywania stażu kierunkowego.

3. Staż kierunkowy w zakresie neurologii

Cel stażu:

nabycie niezbędnych umiejętności dotyczących diagnozy i badania pacjentów z chorobami z zakresu neurologii.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) najczęściej spotykane choroby zwyrodnieniowe układu nerwowego;
- 2) diagnostyka i zasady leczenia najczęstszych chorób nerwowych. Znajomość wskazań oraz zasad interpretacji wyników badań tomografii komputerowej,

rezonansu magnetycznego, EEG i ultrasonografii dopplerowskiej oraz możliwości diagnostycznych tych metod.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) badanie neurologiczne;
- 2) kwalifikacja do nakłucia lędźwiowego i ocena wyników badania płynu mózgowo-rdzeniowego;
- 3) wstępna ocena i interpretacja wyników badania EEG, KT, MR.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 4 tygodnie (20 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka posiadająca akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie neurologii lub ww. stażu – oddział neurologiczny – zalecany I-II rok szkolenia.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: w miejscu odbywania stażu kierunkowego.

4. Staż kierunkowy w zakresie psychiatrii dzieci i młodzieży

Cel stażu:

nabycie niezbędnych umiejętności dotyczących diagnozy i badania pacjentów z zaburzeniami psychicznymi dotyczącymi dzieci i młodzieży.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) podstawy psychologii, socjologii i psychopatologii rodziny, postawy rodzicielskie;
- 2) czynniki warunkujące prawidłowy rozwój psychospołeczny i dynamika tego rozwoju;
- 3) biologiczne, psychologiczne i społeczne podstawy psychiatrii dzieci i młodzieży;
- 4) etiologia i patogeneza zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży, ich klasyfikacja;

- 5) zasady oceny stanu psychicznego dzieci i młodzieży, diagnostyka różnicowa, metody diagnostyki psychologicznej, interpretacja badań laboratoryjnych;
- 6) metody leczenia (leczenie biologiczne, psychoterapia, terapia rodziny, specyficzne metody leczenia w psychiatrii dzieci i młodzieży);
- 7) organizacja leczenia psychiatrycznego dzieci i młodzieży;
- 8) psychiatria środowiskowa w zaburzeniach psychicznych u dzieci i młodzieży (oddziaływania w środowisku pozarodzinnym: żłobek, przedszkole, szkoła, rejon zamieszkania).

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) diagnostyka z uwzględnieniem specyfiki psychiatrii dzieci i młodzieży;
- 2) zbieranie wywiadów z wykorzystaniem różnych źródeł, ich ocena krytyczna oraz znaczenie w rozpoznaniu i leczeniu;
- 3) dobór badań dodatkowych, ich uzasadnienie i interpretacja;
- 4) diagnostyka różnicowa, ustalenie rozpoznania;
- 5) wybór optymalnego leczenia.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 8 tygodni (40 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka posiadająca akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży lub ww. stażu – II lub III poziom referencyjności (poradnia dla dzieci i młodzieży - czynna we wszystkie dni robocze w tygodniu lub oddział dzienny dla dzieci i młodzieży lub oddział całodobowy dla dzieci i młodzieży).

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: w miejscu odbywania stażu kierunkowego.

5. Staż kierunkowy w zakresie zaburzeń nerwicowych i psychoterapii

Cel stażu:

nabycie podstawowych umiejętności dotyczących stosowania psychoterapii w zakresie zaburzeń nerwicowych.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) szczegółowa psychopatologia nerwic;
- 2) patogeneza zaburzeń nerwicowych (podstawowe kierunki psychoterapii nerwic);
- 3) psychoterapia indywidualna i grupowa (podstawy);
- 4) zasady farmakoterapii.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) badanie z uwzględnieniem specyfiki pacjenta nerwicowego;
- 2) ocena wskazań do farmakoterapii i psychoterapii w indywidualnym przypadku;
- 3) dobór metod psychoterapeutycznych w indywidualnym przypadku;
- 4) ocena dynamiki grupy psychoterapeutycznej;
- 5) orzekanie o czasowej niezdolności do pracy w zaburzeniach nerwicowych;
- 6) odpowiedni dobór farmakoterapii.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 12 tygodni (60 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka posiadająca akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychiatrii lub ww. stażu – oddział całodobowy lub oddział dzienny leczenia nerwic lub poradnia leczenia zaburzeń nerwicowych – zalecany w ostatnim roku szkolenia.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: w miejscu odbywania stażu podstawowego.

6. Staż kierunkowy w Centrum Zdrowia Psychicznego

Cel stażu:

nabywanie umiejętności dotyczących funkcjonowania i opieki psychiatrycznej w Centrum Zdrowia Psychicznego.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) znajomość standardu organizacyjnego opieki zdrowotnej w Centrum Zdrowia Psychicznego;

- 2) znajomość organizacji pracy punktu zgłoszeniowo-koordynacyjnego;
- 3) rola i znaczenie koordynatorów opieki i asystentów zdrowienia.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) tworzenie planu terapii zdrowienia;
- 2) koordynacja pracy punktu zgłoszeniowo – koordynacyjnego;
- 3) udzielanie świadczeń za pomocą urządzeń teleinformatycznych.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 12 tygodni (60 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka posiadająca akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychiatrii posiadająca Centrum Zdrowia Psychicznego lub ww. stażu.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: w miejscu realizacji stażu podstawowego.

7. Staż kierunkowy w zakresie leczenia uzależnień

Cel stażu:

nabywanie umiejętności w zakresie diagnozy i terapii uzależnień.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) psychopatologia i diagnostyka zaburzeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych;
- 2) patogeneza uzależnienia od substancji psychoaktywnych (modele biologiczne, czynniki osobowościowe i społeczne, kontekst kulturowo-ekonomiczny).

Interwencje w przypadku szkodliwego używania substancji:

- 1) zasady zapobiegania, leczenia i rehabilitacji uzależnień (aspekt biologiczny i psychospołeczny);
- 2) regulacje ustawowe dotyczące leczenia uzależnienia od alkoholu i innych uzależnień.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) badanie skriningowe i kliniczne osób używających szkodliwie substancji psychoaktywnych oraz uzależnionych, umiejętność prowadzenia krótkiej interwencji w przypadku używania substancji psychoaktywnych;
- 2) postępowanie w przypadkach zatrucia substancjami uzależniającymi i zespołów abstynencyjnych;
- 3) motywowanie do leczenia i rehabilitacji;
- 4) współdziałanie w zespole terapeutycznym i współpraca z organizacjami samopomocowymi;
- 5) zasady orzecznictwa w sprawach karnych, cywilnych związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i uzależnieniem.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 8 tygodni (40 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka posiadająca akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychiatrii lub ww. stażu – oddział terapii uzależnień, oddział detoksykacyjny, poradnia leczenia uzależnień.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: w miejscu odbywania stażu podstawowego lub stażu kierunkowego.

8. Staż kierunkowy w zakresie psychiatrii konsultacyjnej

Cel stażu:

nabycie umiejętności dotyczących konsultowania pacjentów z zaburzeniami psychicznymi ze współchorobowością somatyczną.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) znajomość zaburzeń psychicznych towarzyszących chorobom somatycznym;
- 2) diagnostyka różnicowa zaburzeń psychicznych o podłożu somatycznym;
- 3) dostępne badania diagnostyczne niezbędne do diagnostyki różnicowej zaburzeń psychicznych i somatycznych;

- 4) opiniowanie pacjentów chorych somatycznie ze współchorobowością psychiczną;
- 5) interakcje leków psychiatrycznych i stosowanych do leczenia chorób somatycznych;
- 6) diagnostyka różnicowa zaburzeń świadomości.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) przygotowywanie opinii i konsultacji wielospecjalistycznych;
- 2) zasady współpracy ze specjalistami z innych dziedzin medycyny;
- 3) dawkowanie leków psychiatrycznych u chorych somatycznie;
- 4) objawy uboczne farmakoterapii lekami stosowanymi w innych dziedzinach medycyny niż psychiatria;
- 5) współdziałanie w konsultacjach psychiatrycznych dla lekarzy innych specjalności.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 6 tygodni (30 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka posiadająca akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychiatrii lub ww. stażu – oddział psychiatryczny w szpitalu wielospecjalistycznym – zalecany w ostatnim roku szkolenia.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: w miejscu odbywania stażu podstawowego lub stażu kierunkowego.

9. Staż kierunkowy w zakresie psychiatrii sądowej

Cel stażu:

nabywanie umiejętności dotyczących specyfiki badania osób z zaburzeniami psychicznymi na zlecenie wymiaru sprawiedliwości oraz podstaw opiniowania sądowo-psychiatrycznego.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) znajomość podstaw prawnych opiniowania sądowo-psychiatrycznego w sprawach karnych, cywilnych, rodzinnych i w sprawach nieletnich;

- 2) znajomość wymagań kodeksowych dotyczących struktury opinii sądowo-psychiatrycznej;
- 3) znajomość praw i obowiązków biegłego.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) prowadzenie badania sądowo-psychiatrycznego;
- 2) sporządzanie opinii sądowo-psychiatrycznych;

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 8 tygodni (40 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka posiadająca akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychiatrii posiadająca oddział o podstawowym lub wzmocnionym lub maksymalnym stopniu zabezpieczenia.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: w miejscu odbywania stażu podstawowego.

C – Szkolenie umiejętności wykonywania zabiegów i procedur medycznych

Oznaczenie procedur:

Kod A – wykonywanie samodzielne z asystą lub pod nadzorem kierownika specjalizacji albo lekarza specjalisty przez niego wyznaczonego (liczba);

Kod B – w których lekarz uczestniczy jako pierwsza asysta (liczba).

Wykaz i liczba zabiegów oraz procedur medycznych, które obowiązują lekarza w trakcie realizacji stażu podstawowego:

Zabiegi/procedury medyczne	kod A	kod B
1. ocena stanu psychicznego za pomocą standaryzowanych skal klinicznych	20	0
2. kwalifikacja i przygotowanie pacjentów oraz przeprowadzenie zabiegów elektrowstrząsowych	5	0

Program specjalizacji w dziedzinie psychiatrii dla lekarzy posiadających specjalizację
I stopnia dziedzinie psychiatrii

Zabiegi/procedury medyczne	kod A	kod B
3. przygotowanie opinii w sprawie zasadności przyjęcia bez zgody do szpitala psychiatrycznego	20	0
4. przygotowanie opinii sądowo-psychiatrycznych w sprawach karnych	5	0
5. przygotowanie opinii sądowo-psychiatrycznych w sprawach cywilnych	3	0
6. przeprowadzenie konsultacji psychiatrycznych dla innych lekarzy	20	0
7. prowadzenie pacjentów leczonych klozapiną	5	0
8. prowadzenie pacjentów leczonych litem	5	0
9. zastosowanie środków przymusu bezpośredniego zgodnie z UoOZP	10	0
10. prowadzenie pacjentów przyjętych bez zgody do szpitala psychiatrycznego	5	0
Łącznie	98	0

Procedury obowiązkowe do wykonania w trakcie odbywania staży kierunkowych nie podlegają rozliczeniu w Elektronicznej Karcie Specjalizacji. Zaliczenie całości stażu oznacza zaliczenie wymaganych programem stażu operacji, zabiegów oraz procedur medycznych.

*Wykaz i liczba zabiegów oraz procedur medycznych, które obowiązują lekarza w trakcie realizacji **staży kierunkowych**:*

Zabiegi/procedury medyczne	kod A	kod B
1. przeprowadzenie ogólnego badania internistycznego (staż kierunkowy w zakresie chorób wewnętrznych)	5	10
2. przeprowadzenie ogólnego badania neurologicznego (staż kierunkowy w zakresie neurologii)	5	10
3. badanie psychiatryczne osób poniżej 18 roku życia (staż kierunkowy w zakresie psychiatrii dzieci i młodzieży)	5	10

Zabiegi/procedury medyczne	kod A	kod B
4. prowadzenie pacjentów z powikłanymi zespołami abstynencyjnymi (staż kierunkowy w zakresie leczenia uzależnień)	5	5
5. tworzenie planu terapii zdrowienia (staż kierunkowy w Centrum Zdrowia Psychicznego)	5	10
6. udzielanie świadczeń za pomocą narzędzi eleinformatycznych (staż kierunkowy w Centrum Zdrowia Psychicznego)	10	5
7. ocena wskazań do farmakoterapii lub psychoterapii oraz dobór technik psychoterapeutycznych (staż kierunkowy w zakresie zaburzeń nerwicowych i psychoterapii)	5	10
8. współudział w konsultacjach psychiatrycznych dla lekarzy innych specjalizacji (staż kierunkowy w zakresie psychiatrii konsultacyjnej)	0	20
Łącznie	40	80

D – Pełnienie dyżurów medycznych

Lekarz pełni dyżury medyczne w wymiarze przeciętnie 10 godzin 5 minut na tydzień lub wykonuje pracę w systemie zmianowym lub równoważnym czasie pracy, w maksymalnym czasie pracy dopuszczonym w przepisach o działalności leczniczej, tj. w wymiarze przeciętnie 48 godzin na tydzień, w tym dyżur medyczny, w przyjętym okresie rozliczeniowym. Lekarz może pełnić towarzyszące lub samodzielne dyżury medyczne. Kierownik specjalizacji w porozumieniu z kierownikiem podmiotu lub komórki organizacyjnej tego podmiotu wyraża, za pomocą SMK, zgodę na pełnienie samodzielnych dyżurów medycznych przez lekarza odbywającego szkolenie specjalizacyjne.

W przypadku dyżurów medycznych odbywanych w trakcie stażu kierunkowego, lekarzowi przysługuje możliwość wyboru miejsca odbywania dyżurów. Lekarz może odbywać dyżury medyczne w jednostce prowadzącej szkolenie specjalizacyjne lub w jednostce prowadzącej staż kierunkowy. Decyzję w tym zakresie lekarz podejmuje w porozumieniu z kierownikiem specjalizacji.

Przebieg i organizacja dyżurów medycznych odbywa się na zasadach określonych w przepisach ustawy o zawodach lekarza i lekarza denty.

E – Samokształcenie

Lekarz jest zobowiązany do ciągłego i aktywnego samokształcenia w celu pogłębiania swojej wiedzy, śledzenia postępów w dziedzinie psychiatrii, a w szczególności korzystania z polecanych pozycji piśmiennictwa, uczestniczenia w posiedzeniach edukacyjnych towarzystw naukowych, napisania publikacji i udziału w innych formach samokształcenia wskazanych przez kierownika specjalizacji.

1. Studiowanie piśmiennictwa

Lekarz powinien korzystać z aktualnych podręczników i czasopism naukowych z zakresu psychiatrii, a także z innych źródeł wiedzy wskazanych przez kierownika specjalizacji.

Obowiązkowa lektura obejmuje wydane w Polsce:

- 1) podręczniki i monografie z zakresu psychiatrii;
- 2) akty prawne dotyczące ochrony zdrowia psychicznego i psychiatrii.

Zalecana jest też lektura podstawowych zagranicznych podręczników, monografii i czasopism.

2. Udział w działalności edukacyjnej

Lekarz powinien aktywnie uczestniczyć w:

- 1) działalności edukacyjnej ośrodka prowadzącego szkolenia specjalizacyjne i Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego;
- 2) posiedzeniach, konferencjach, sympozjach naukowych regionalnych lub krajowych oraz w innych kursach zawodowych;
- 3) wydarzeniach naukowych organizowanych przez Polskie Towarzystwo Psychiatryczne;
- 4) innych wydarzeniach edukacyjnych organizowanych przez instytucje działające w zakresie ochrony zdrowia.

3. Przygotowanie publikacji

Lekarz jest zobowiązany do napisania pracy naukowej opublikowanej w recenzowanym czasopiśmie medycznym, której lekarz jest autorem lub współautorem, lub pracy pogładowej – na temat objęty programem specjalizacji.

4. Inne formy szkolenia:

- 1) wykonywanie konsultacji psychiatrycznych dla chorych z innymi schorzeniami (somatycznymi), przygotowanie opinii sądowo-psychiatrycznych pod kierunkiem kierownika specjalizacji (lub innego lekarza specjalisty psychiatrii);
- 2) systematyczny udział w innych formach szkolenia (wykłady, seminaria, treningi, warsztaty) organizowanych w placówce prowadzącej szkolenie specjalizacyjne w całym okresie jej trwania.

5. Dodatkowe dni na samokształcenie

Lekarzowi odbywającemu kształcenie specjalizacyjne przysługuje od dnia 1 stycznia 2019 r., 6 dni rocznie na samokształcenie, przeznaczonych na udział w konferencjach, kursach naukowych, kursach doskonalących i innych szkoleniach, związanych bezpośrednio z realizowaną przez lekarza dziedziną szkolenia specjalizacyjnego, zgodnie z wyborem i potrzebami edukacyjnymi lekarza. Termin i sposób wykorzystania przez lekarza dodatkowych dni na samokształcenie wskazuje w uzgodnieniu z lekarzem kierownikiem specjalizacji poprzez odpowiednie skrócenie innych obowiązkowych elementów szkolenia specjalizacyjnego. Skrócenie to nie może dotyczyć kursów specjalizacyjnych a jedynie stażu podstawowego lub staży kierunkowych, przy czym wszystkie elementy szkolenia specjalizacyjnego (staże) muszą być zrealizowane i zaliczone. Kierownik specjalizacji w pierwszej kolejności decyduje o odpowiednim skróceniu czasu trwania stażu podstawowego, a jedynie w przypadku braku takiej możliwości odpowiednio skraca czas trwania staży kierunkowych, przy czym staż kierunkowy nie może ulec skróceniu o więcej niż połowę czasu trwania przewidzianą programem specjalizacji. Dodatkowe dni na samokształcenie niewykorzystane w danym roku specjalizacji nie przechodzą na kolejne lata szkolenia specjalizacyjnego.

V. ocena wiedzy i umiejętności praktycznych

1. Sprawdziany i kolokwia z wiedzy teoretycznej

Lekarz jest zobowiązany do:

- 1) zaliczenia sprawdzianu na zakończenie kursu specjalizacyjnego z zakresu wiedzy objętej programem kursu (u kierownika kursu);
- 2) złożenia kolokwium na zakończenie każdego stażu z zakresu wiedzy objętej programem stażu (u kierownika stażu/kierownika specjalizacji).

2. Bieżąca ocena oraz sprawdziany umiejętności praktycznych

Kierownik specjalizacji lub kierownik stażu dokonuje bieżącej oceny umiejętności praktycznych nabywanych przez lekarza, w czasie poszczególnych staży.

Lekarz jest zobowiązany do zaliczenia sprawdzianu z umiejętności praktycznych (objętych programem stażu), tj. zaliczenie przez lekarza zabiegów i procedur medycznych wykonanych samodzielnie z asystą lub pod nadzorem kierownika specjalizacji albo lekarza specjalisty przez niego wyznaczonego (kod A) lub zabiegów i procedur medycznych, w których lekarz uczestniczy jako pierwsza asysta (kod B). Zaliczenie zostaje odnotowane w Elektronicznej Karcie Specjalizacji.

3. Ocena pracy naukowej lub pogładowej

Kierownik specjalizacji ocenia przygotowane przez lekarza opracowanie teoretyczne objęte programem specjalizacji: pracę naukową lub pogładową.

VI. CZAS TRWANIA SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

Czas trwania szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie psychiatrii dla lekarzy posiadających specjalizację I stopnia w dziedzinie psychiatrii wynosi 2 lata i 6 miesięcy.

Przebieg szkolenia specjalizacyjnego			
Nr kursu	Kursy specjalizacyjne:	Czas trwania	
		liczba tygodni	liczba dni roboczych
1.	Kurs wprowadzający: „Wprowadzenie do specjalizacji w dziedzinie psychiatrii”	1	5
2.	Kurs: „Psychiatria sądowa i opiniowanie sądowo-psychiatryczne”	2	10
3.	Kurs: „Psychiatria środowiskowa i rehabilitacja psychiatryczna”	1	5
4.	Kurs: „Wybrane zagadnienia z zakresu psychiatrii klinicznej”	1	5
5.	Kurs: „Wprowadzenie do psychoterapii”	1	5
6.	Kurs: „Orzecznictwo lekarskie”	0,6	3
7.	Kurs: „Profilaktyka i promocja zdrowia”	0,4	2
8.	Kurs atestacyjny (podsumowujący) „Psychiatria”	1	5
Łącznie czas trwania kursów specjalizacyjnych		8 tyg.	40
Nr stażu	Staż kierunkowe:	Czas trwania	
		liczba tygodni	liczba dni roboczych
1.	Staż podstawowy w zakresie psychiatrii	37	185
2.	Staż kierunkowy w zakresie chorób wewnętrznych	6	30
3.	Staż kierunkowy w zakresie neurologii	4	20
4.	Staż kierunkowy w zakresie psychiatrii dzieci i młodzieży	8	40
5.	Staż kierunkowy w zakresie zaburzeń nerwicowych i psychoterapii	12	60
6.	Staż kierunkowy w centrum zdrowia psychicznego	12	60

7.	Staż kierunkowy w zakresie leczenia uzależnień	8	40
8.	Staż kierunkowy z psychiatrii konsultacyjnej	6	30
9.	Staż kierunkowy z psychiatrii sądowej	8	40
Łącznie czas trwania staży kierunkowych		101 tyg.	505
Samokształcenie		0,8	4
Łącznie czas trwania kształcenia specjalizacyjnego		109 tyg. i 4 dni	549
Urlopy i dni wolne od pracy:		Czas trwania	
		liczba tygodni	liczba dni roboczych
Urlop szkoleniowy na przygotowanie i przystąpienie do PES		1 tydz. i 1 dzień	6
Urlopy wypoczynkowe		13 tyg.	65
Dni ustawowo wolne od pracy		6 tyg. i 3 dni	33
Łącznie czas trwania szkolenia specjalizacyjnego		130 tyg. i 3 dni	653
Dodatkowe dni na samokształcenie (6 dni w każdym roku specjalizacji) przeznaczone na udział w konferencjach, kursach naukowych i doskonalących i innych szkoleniach w danej dziedzinie specjalizacji do wyboru lekarza		15	

VIII. PAŃSTWOWY EGZAMIN SPECJALIZACYJNY

Szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie psychiatrii kończy się Państwowym Egzaminem Specjalizacyjnym, złożonym z egzaminu testowego i egzaminu ustnego:

- 1) egzamin testowy stanowi zbiór pytań wielokrotnego wyboru z zakresu wymaganej wiedzy określonej w programie specjalizacji;
- 2) egzamin ustny zawiera pytania problemowe, dotyczące wymaganej wiedzy określonej w programie specjalizacji.

**Załącznik do programu specjalizacji
w dziedzinie psychiatrii**

STANDARDY AKREDYTACYJNE PODMIOTÓW SZKOLĄCYCH

– warunki, jakie musi spełnić jednostka w celu zapewnienia realizacji
programu specjalizacji w dziedzinie psychiatrii

Podmiot prowadzący szkolenie specjalizacyjne jest zobowiązany spełnić poniższe standardy akredytacyjne:

1. *W zakresie prowadzenia działalności odpowiadającej profilowi szkolenia specjalizacyjnego:*
 - a) centrum zdrowia psychicznego albo posiadanie w swojej strukturze organizacyjnej całodobowego oddziału psychiatrycznego oraz innych komórek zgodnie z programem specjalizacji: oddział dzienny psychiatryczny (ogólny), poradnia zdrowia psychicznego, zespół leczenia środowiskowego (domowego) posiadających status podmiotu wykonującego działalność leczniczą, udzielających specjalistycznych świadczeń zdrowotnych z zakresu psychiatrii lub nawiązanie współpracy w celu umożliwienia odbycia szkolenia w drodze porozumienia z innymi placówkami opieki zdrowotnej w zakresie odbywanym na: oddział dzienny psychiatryczny (ogólny), poradnia zdrowia psychicznego, zespół leczenia środowiskowego (domowego) lub spełnianie wymogów organizacyjnych centrum zdrowia psychicznego. Podstawą uzyskania akredytacji jest wykonywanie zabiegów i procedur wskazanych w stażu podstawowym,
 - b) zamieszczenie w statucie jednostki organizacyjnej prowadzącej szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie psychiatrii zapisu o działalności jako jednostki opieki psychiatrycznej (o działalności w zakresie psychiatrii).

2. *W zakresie zapewnienia warunków organizacyjnych umożliwiających realizację programu specjalizacji i samokształcenia określonej liczbie lekarzy:*
 - a) posiadanie odpowiedniego pomieszczenia dydaktycznego, wyposażonego w sprzęt audiowizualny, dostęp do Internetu oraz podstawowe podręczniki i czasopisma naukowe z zakresu objętego programem specjalizacji,

- b) zapewnienie odbywania staży kierunkowych określonych w programie specjalizacji w danej komórce organizacyjnej albo w zewnętrznych jednostkach organizacyjnych.

3. *W zakresie zapewnienia pełnienia nadzoru nad jakością szkolenia specjalizacyjnego:*

- a) posiadanie komisji lub powołanie osoby odpowiedzialnej za ocenę jakości szkolenia, organizowanie cyklicznych spotkań z lekarzami odbywającymi szkolenie specjalizacyjne, przyjmowanie i analizowanie zgłaszanych przez lekarzy uwag dotyczących problemów w realizacji ww. szkolenia.

4. *W zakresie zapewnienia monitorowania dokumentacji szkolenia specjalizacyjnego danego lekarza:*

- a) okresowa kontrola kart szkolenia specjalizacyjnego oraz indeksów wykonanych zabiegów i procedur medycznych lekarzy odbywających szkolenie specjalizacyjne,
- b) weryfikacja terminowości odbywania i zaliczania kursów specjalizacyjnych, staży kierunkowych oraz wykonywania zabiegów i procedur medycznych objętych programem specjalizacji, dokonywana przez komisję lub osobę odpowiedzialną za ocenę jakości szkolenia.

5. *W zakresie zapewnienia odpowiedniej kadry:*

- a) posiadanie kadry specjalistów, którzy mogą pełnić funkcję kierownika specjalizacji.

6. *W zakresie zapewnienia sprzętu i aparatury niezbędnych do realizacji programu specjalizacji:*

- a) posiadanie sprzętu i materiałów do wykonania procedur medycznych i badań oraz dostępu do badań ważnych w diagnostyce psychiatrycznej.

7. *W zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych umożliwiającym zrealizowanie programu specjalizacji określonej liczbie lekarzy:*
- a) prowadzenie działalności polegającej na udzielaniu specjalistycznych świadczeń zdrowotnych w dziedzinie psychiatrii,
 - b) udzielanie specjalistycznych świadczeń zdrowotnych w zakresie i liczbie umożliwiającej wszystkim lekarzom odbywającym szkolenie specjalizacyjne realizację programu specjalizacji, w tym wykonanie zabiegów i procedur medycznych określonych w programie specjalizacji,
 - c) udzielanie całodobowych świadczeń zdrowotnych,
 - d) udzielanie świadczeń ambulatoryjnych: oddział dzienny psychiatryczny (ogólny), poradnia zdrowia psychicznego, zespół leczenia środowiskowego (domowego) lub możliwość współpracy z nimi w drodze porozumienia,
 - e) prowadzenie nowoczesnej diagnostyki zaburzeń psychicznych w oparciu o badanie psychiatryczne, psychologiczne oraz zapewnienie możliwości wykonania badania neuroobrazowego oraz badań laboratoryjnych,
 - f) prowadzenie terapii zaburzeń psychicznych w oparciu o najnowszą wiedzę: farmakologiczną, psychologiczną (w tym podstaw społeczności terapeutycznej, psychoedukacji, podstaw edukacji rodzin) oraz różnych form terapii zajęciowej,
 - g) współpraca z pracownikiem socjalnym oraz rzecznikiem praw pacjenta,
 - h) podpisanie umów z jednostkami akredytowanymi na realizację staży kierunkowych określonych w programie specjalizacji, których jednostka nie zapewnia w ramach swojej struktury organizacyjnej.
8. *W zakresie zapewnienia lekarzom odbywającym szkolenie specjalizacyjne pełnienia dyżurów medycznych:*
- a) zapewnienie pełnienia dyżurów medycznych w wymiarze określonym w programie specjalizacji lub wykonywania pracy w systemie zmianowym lub równoważnym czasie pracy w maksymalnym czasie pracy dopuszczonym w przepisach o działalności leczniczej.